

Podnětná monografie o Zdeňku Šmídovi

Ondřej Hník, PdF UJEP v Ústí nad Labem

andrecito1@seznam.cz

Lederbuchová, Ladislava. *Spisovatel Zdeněk Šmíd*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2024.

Letos vydala Západočeská univerzita v Plzni s finanční podporou Fakulty pedagogické a katedry českého jazyka a literatury této fakulty monografii Ladislavy Lederbuchové *Spisovatel Zdeněk Šmíd*. Ladislava Lederbuchová, kterou zná odborná veřejnost jako literární teoretičku, literární didaktičku, autorku a spoluautorku čítanek (*Čítanka 6–9*, Plzeň: Fraus 2003–2007) nebo jako autorku divadelních recenzí, tak po knižních publikacích *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie* (2002), *Dítě a kniha. O čtenářství jedenáctiletých* (2004), *Literatura ve škole: didaktická interpretace uměleckého textu* (2010) a po *Slovníku literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy* (Plzeň: Fraus, 2006)¹ přichází s rozsáhlou monografií, ve které široce uplatňuje kvality svého odborného zaměření i své předchozí úsilí. Monografii si mohou čtenáři přečíst jak ve variantě elektronické (e-kniha vyšla již na konci roku 2023), tak jako tištěnou knihu (2024).

Ačkoli je spisovatel Zdeněk Šmíd (1937–2011) řadou čtenářů i literárních kritiků považován za regionálního spisovatele západních Čech, Ladislava Lederbuchová svým precizním výkladem, jdoucím do hloubky i šířky, napříč knihou dokazuje, že Šmídův literární přínos je ve svém důsledku zaslouženě národní, resp. že je možné ho označit za autora regionálního, ovšem „ve smyslu přesahu významu jeho děl do kontextu literatury národní“.² Tento precizní, od základů budovaný, rozsáhlý, vzhledem k pestrosti Šmídova díla i Šmídovy autorské osobnosti ale zcela adekvátní výklad začíná již v šestistránkovém úvodu, ve kterém autorka knihy otevírá téma regionální literatury, regionálního autorství a v zásadě velmi trefně oživuje Hrabákovy pojmy kulturní centrum a kulturní periferie.

V této souvislosti by se hodilo čtenářům této recenze připomenout, že Zdeněk Šmíd rozvíjel především látku vodáckou a sudetskou; žánrová pestrost jeho děl zahrnuje pověsti, povídky, fejetony, román, včetně žánrových inovací a travestií. Významný je např. Šmídův podíl v oblasti literární komiky: ve svém díle užívá časté sarkasmy, ironie a hyperbol; pole české literární komiky obohatil také autorstvím kabaretů. Šmídova osobnost byla vskutku mnohovrstevnatá: Šmíd byl učitelem, spisovatelem, vodákem, muzikantem, textařem a scénáristou.

Recenzovaná monografie zpracovává Šmídovo dílo i jeho kontext s nevídanou pečlivostí a výkladovou poctivostí na více než 500 stranách. Přes svůj rozsah monografie není v žádném případě mnohomluvná, naopak její rozsah vnímám vzhledem k uváděným souvislostem literárním, kulturním, kulturně-politickým, politickým, nebojím se říci kulturologickým, uměleckým apod., ale hlavně, vzhledem

¹ Jmenovány jsou knihy, které autorka vydala po r. 2000.

² Lederbuchová, 2024, s. 2.

k adekvátní interpretaci Šmídova díla (jednotlivě i jako celku), jako žádoucí a ještě více: účtyhodný.

Monografie *Spisovatel Zdeněk Šmíd* je bez pochyby novátorská, takto komplexně a v zásadě ani takto inovativně jeho dílo zatím nikdo nehodnotil. Uznali-li bychom Zdeňka Šmída za autora regionálního, byť ve smyslu přesahů významu do kontextu národní literatury a kultury, troufám si tvrdit, že takto rozsáhlá vědecká monografie o českém regionálním autorovi, pokud je mi známo, dosud v české literatuře nebyla zpracována. Bezpochyby svým rozsahem i hloubkou zpracování vyniká i mezi monografiemi o českých kanonických autorech.

Od roku 1989 vyšla jediná kniha o českém kanonickém autorovi přesahující svým rozsahem 500 stran textu, a to kniha *Kundera: Český život a doba* Jana Nováka (Praha: Argo a Paseka, 2020) se svými 896 stranami. Jednak se ovšem nejedná o standardní vědeckou monografii, i když je Novákův text ukotven v pramenech, jednak se tato kniha nevěnuje komplexnímu životu a dílu Milana Kundery, ale jen jeho české části, na rozdíl od monografie Ladislavy Lederbuchové, která vzhledem k autorovi, dílu i kontextům zaujímá komplexní pohled.

Na tomto místě je třeba připomenout, že čistý výklad v monografii Ladislavy Lederbuchové zabírá 462 stran, se soupisem pramenů a literatury, věcným rejstříkem a jmenným rejstříkem, resumé a obrazovými přílohami čítá monografie 524 stran.

Právě interpretační poctivost monografie je více než obdivuhodná. Osobně bych si dokázal představit její využití na vysokoškolských interpretačně zaměřených seminářích v oboru bohemistika, český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, ale třeba i v oborech jako čeština pro média, žurnalistika apod. Právě tam by mohly příslušné pasáže knihy i kniha jako celek sloužit jako příklad důkladné interpretace uměleckého díla nebo literárního (literárně-kulturního) fenoménu.

Nepochybuji, že hodnocená monografie se svým rozsáhlým poznámkovým aparátem bude sloužit nejen jako zajímavá kniha o neméně zajímavém českém spisovateli „na jedno přečtení“, ale také jako bohatý pramen pro bádání nejen o spisovateli Zdeňkovi Šmídovi, ale i pro bádání o širších souvisejících fenoménech: regionální literatuře, literárních žánrech, literární komice, funkcích literatury apod. Proto věřím, že si tato pozoruhodná monografie najde čtenáře také v řadách učitelů českého jazyka a literatury. S radostí bych ji doporučil třeba i učitelům základů společenských věd nebo dějepisu.

Knihu Ladislavy Lederbuchové považuji za literární počín posledních desetiletí v oblasti vědeckých monografií o autorech.